

POSTANOWIENIE

Dnia 23 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania W. Ś.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
z udziałem zainteresowanego M. Ś.
o podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
marca 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 30 września 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od skarżącej na rzecz organu rentowego kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w
postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 30 września 2019 r., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 28 marca 2018 r. i oddalił odwołanie W. Ś. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w S. z dnia 23 czerwca 2017 r., mocą której stwierdzono, że odwołująca się nie podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia u M. Ś. od 6 lutego 2017 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, po uzupełnieniu postępowania dowodowego (przesłuchanie stron), klarowne jest, że ujawniony tytuł ubezpieczenia społecznego

nie nosił cech pracowniczego kontraktu (art. 22 § 1 k.p.), niezależnie od zakresu swobody umów i ochrony macierzyństwa. Odwołał się przy tym do powiązań rodzinnych (zatrudnienie u brata męża), braku potrzeby ekonomicznej i organizacyjnej zatrudnienia pracownika w pełnym wymiarze czasu pracy, czy też braku efektów tej pracy. Jednocześnie Sąd drugiej instancji odrzucił dowód z nagrań monitoringu. W rezultacie – w oparciu o art. 83 § 1 k.c. – przyjął, że odwołująca się nie wykonywała umówionej pracy na rzecz płatnika składek na podstawie umowy o pracę.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pełnomocnik odwołującej się, zaskarżając go w całości.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazywał, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, a mianowicie: (-) czy w wypadku przedstawienia przez ubezpieczonego dowodów na okoliczność wykonywania przez niego pracy, w tym w postaci nagrań dokumentujących fakt jej wykonywania, ciężar wykazania braku zatrudnienia pracowniczego spoczywa na pozwanym, który nie może ograniczyć się jedynie do zaprzeczania świadczenia pracy, lecz powinien przedstawić dowody wykazujące niezabicie, że praca nie była faktycznie świadczona; (-) czy możliwe jest uznanie dowodu z nagrań dokumentującego pracę, gdy treść tego nagrania wskazuje na czas pracy odwołującej się i wykonywanie obowiązków a w sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii biegłego, a tym samym możliwe jest zastąpienie wiedzy specjalistycznej (w zakresie manipulowania tym dowodem) własnymi twierdzeniami sądu; (-) czy dopuszczalne jest przyjęcie, że ciężar dowodu w zakresie zakwestionowania treści nagrania wykazującego wykonywanie pracy przez ubezpieczoną nie spoczywa na organie rentowym, wobec czego również niezasadnym jest niepowołanie biegłego sądowego w celu przeprowadzenia dowodu na okoliczności czasu i miejsca powstania przedmiotowego nagrania, jeśli to organ okoliczność tę kwestionuje?

Dodatkowo skarżący podniósł, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Katalog okoliczności otwierających drogę do merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej jest zamknięty i obejmuje przypadki enumeratywnie wymienione w treści art. 398⁹ § 1 k.p.c. Skarżący wskazał na podstawę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Nie może mieć natomiast charakteru kazuistycznego i zawierać szeregu szczegółowych założeń determinujących odpowiedź, jak i nie może służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., IV CSK 405/15, LEX nr 2160209).

W rozpoznawanej sprawie skarżącemu znika z pola widzenia okoliczność, że podstawą orzeczenia Sądu Apelacyjnego był zespół okoliczności, które przechyliły szalę w kierunku stwierdzenia braku podstaw do przyjęcia ochrony prawnej, jaka miała powstać w związku z pracowniczym zatrudnieniem odwołującej się. W tego rodzaju sprawach dowód z nagrania (monitoringu) nie ma mocy silniejszej od pozostałych dowodów, zwłaszcza gdy całokształt okoliczności sprawy wydobyty z okoliczności faktycznych nie pozostaje w opozycji do zasad doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania. Naturalnie postępowanie kasacyjne nie służy ocenie dowodów, gdyż Sąd Najwyższy jest sądem prawa. W obrębie tego imperium suponowane zagadnienia nie są istotne z perspektywy orzeczniczej, bo mogą być rozwiązane za pomocą zwykłej wykładni prawa, a do tego sposób oceny materiału dowodowego przez sąd drugiej instancji nie składa się na istotne zagadnienie prawne, co trafnie pokreślił pozwany w odpowiedzi na skargę kasacyjną. Odwoływanie się do klauzul generalnych i zamieszczanie w treści pytania pojęć otwartych zależy od całokształtu występujących w sprawie konkretnych

okoliczności, indywidualnie ocenianych i dlatego nie może służyć do uogólniającego ujęcia zagadnienia prawnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 436; z dnia 25 stycznia 2002 r., V CK 16/02, LEX nr 1170455). Marginalnie należy wyjaśnić, że problem ciężaru dowodu w sprawach ubezpieczeń społecznych nie budzi rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyrok z 15 lutego 2007 r., I UK 269/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 78). W odniesieniu do roli i znaczenia dowodu z opinii biegłego, to tego rodzaju czynność jest niezbędna w sprawach np. o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Natomiast w sprawach, w których rzecz sprowadza się do oceny wykonywania określonych czynności w reżimie pracowniczym, większą rolę odgrywają ustalenia stanu faktycznego a jego ocena nie należy do biegłego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2019 r., I UK 394/17, LEX nr 2607310). W przedmiotowej sprawie Sąd Apelacyjny zasadnie skoncentrował się na aspektach wynikających z art. 22 § 1 k.p. Wskazane tam właściwości świadczenia pracy zakładają, że pracownik zobowiązuje się do wykonywania odpłatnej pracy na rzecz pracodawcy, pod jego kierownictwem (art. 22 § 1 k.p.). Oznacza to, że zatrudniony wykonuje pracę na rzecz innego podmiotu. W orbicie zainteresowań pozostają także inne okoliczności, które można dowieść za pomocą odwołań do określonych wzorców, zasad. Dopiero suma tych elementów, pozycjonowana metodą typologiczną (ile cech przemawia za, a ile przeciw) pozwala na prawidłową rekonstrukcję normy prawnej. Na tym tle – z perspektywy oczywistej zasadności skargi kasacyjnej – także nie sposób doszukać się deficytów w zaskarżonym wyroku. Wnioski wysnute w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy są czytelne i zostały skrupulatnie wyodrębnione w pisemnych motywach wyroku. Zwrócono uwagę na czynniki organizacyjne i ekonomiczne (zestawienie dochodu płatnika składek i kosztów zatrudnienia odwołującej się, braku innych pracowników, okresowe zatrudnianie na podstawie umów prawa cywilnego, odmienną specyfikację ogłoszenia o poszukiwaniu pracy w odniesieniu do zadań odwołującej się), zakresy jej zadań i potrzeb pracodawcy (realizacja programu związanego z „plazmą”). W odniesieniu do faktu powinowactwa, to ten aspekt sam w sobie nie eliminuje możliwości pracowniczego zatrudnienia, lecz skłania do starannej oceny osobowych źródeł dowodowych, a ich konfrontacja z

ogólnymi regułami (art. 233 § 1 k.p.c.) jest jak najbardziej trafna, co tym samym nie pozwala na przyjęcie kwalifikowanego naruszenia prawa, widocznego *prima facie*, bez konieczności skrupulatnej analizy materiału dowodowego.

Zatem tylko wykonywanie pracy podporządkowanej (a nie jakiegokolwiek pracy) wyznaczyło oś procedowania w sprawie. Takiemu rozwiązaniu nie sprzeciwia się art. 83 k.c., bowiem w razie złożenia oświadczenia woli w celu ukrycia innej czynności prawnej, to jego ważność ocenia się według właściwości tej czynności. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 2013 r., II PK 299/12 (OSNP 2014 nr 7, poz. 100) uznał, że oświadczenie woli jest złożone dla pozorów, jeżeli jest symulowane. Symulacja ta musi się składać z dwóch elementów. Po pierwsze, strony, które dokonują symulowanej czynności prawnej, próbują wywołać wobec osób trzecich przeświadczenie (niezgodne z rzeczywistością), że ich zamiarem jest wywołanie skutków prawnych objętych treścią ich oświadczeń woli. Po drugie, musi między stronami istnieć tajne, niedostępne osobom trzecim porozumienie, że te oświadczenia woli nie mają wywołać zwykłych skutków prawnych (akt konfidencji); jest to porozumienie co do tego, że zamiar wyrażony w treści symulowanych oświadczeń woli nie istnieje lub że zamiar ten jest inny niż ujawniony w symulowanych oświadczeniach. Niezgodność rzeczywistego zamiaru stron z treścią czynności prawnej musi odnosić się do jej skuteczności prawnej, woli powołania do życia określonego stosunku prawnego.

Z tego względu stanowisko prezentowane we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie jest trafne. O ile w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że nie można przyjąć pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę, gdy pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca świadczenie to przyjmował (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 320/04, OSNP 2006 nr 7-8, poz. 22; z dnia 30 listopada 2005 r., I UK 61/05, LEX nr 607105; z dnia 18 maja 2006 r., III UK 32/06, LEX nr 957422), o tyle nie wystarcza do tego jakakolwiek praca, gdyż znaczenie ma dopiero praca wykonywana w ramach stosunku pracy. Pozorność umowy wynikająca z art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p. zachodzi, gdy mimo zawarcia umowy, praca nie jest w ogóle świadczona, ewentualnie okoliczności faktyczne jej wykonywania nie wypełniają cech stosunku pracy. Tych okoliczności skarga już nie rozważa w płaszczyźnie oczywistego

naruszenia prawa. Tymczasem stanowisko Sądu Apelacyjnego, wyrażone w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku, jest klarowne i wyjaśnia cały proces subsumpcji, który złożył się na końcowy wynik postępowania. Zatem skoro Sąd Apelacyjny zaaprobował stwierdzenie, że mimo sporządzenia umowy o pracę na piśmie nie doszło do faktycznego wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, a uzewnętrzniła argumentacja w tej mierze odpowiada podstawowym regułom interpretacyjnym, to nie mamy do czynienia ze wskazanymi w skardze kasacyjnej podstawami pozwalającymi na jej przyjęcie do rozpoznania.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto w myśl art. 398²¹ k.p.c. związku z art. 108 § 1 k.p.c.